

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Skrybos ir gyvenimas skyrium Skrybos ir gyvenimas skyrium

Bulgarija

1 Kokios yra santuokos nutraukimo sąlygos?

Bulgarijos teisėje pripažįstami toliau nurodyti santuokos pabaigos ją nutraukiant būdai:

santuokos nutraukimas bendru sutikimu pagal Šeimos kodekso (*Semeen kodeks*) 50 ir 51 straipsnius;

santuokos nutraukimas pateikus prašymą, pagrįstą iš esmės ir negrįžtamai iširusia santuoka, pagal Šeimos kodekso 49 straipsnį;

santuokos nutraukimas be sutuoktinių kaltės pateikus prašymą, pagrįstą iš esmės ir negrįžtamai iširusia santuoka, ir sutuoktinių susitarimą pagal Šeimos kodekso 49 straipsnio 4 dalį.

Nutraukdami santuoką bendru sutikimu, abu sutuoktiniai apylinkės teismui (*rayonen sad*) pateikia bendrą prašymą, prie kurio prideda pagal Šeimos kodekso 50 straipsnį sudarytą susitarimą. Šiame susitarime sutuoktiniai privalo aptarti klausimus, susijusius su vaikų gyvenamąja vieta, tėvų teisių įgyvendinimu, bendravimu su vaikais ir jų išlaikymu, turto padalijimu, šeimos būsto naudojimu, sutuoktinių išlaikymu ir šeimos pavarde. Susitarimą turi patvirtinti teismas, kuris prieš tai patikrina, ar juo apsaugomi vaikų interesai. Nustatęs, kad susitarimas turi trūkumų arba juo netinkamai apsaugomi vaikų interesai, teismas nurodo terminą, per kurį šie trūkumai turi būti ištaisyti. Per nurodytą terminą neištaisius trūkumų, teismas atmeta prašymą nutraukti santuoką.

Jeigu santuoka nutraukiama pateikiant prašymą, pagrįstą iš esmės ir negrįžtamai iširusia santuoka, ji pateikia vienas iš sutuoktinių. Prašymą nagrinėja apylinkės teismas (*rayonen sad*), kuris turi jurisdikciją pagal atsakovo gyvenamąją vietą. Reikalaujama, kad teismas savo iniciatyva išspręstų sutuoktinio kaltės dėl iširusios santuokos ir tėvų teisių įgyvendinimo, bendravimo su santuokiniais vaikais ir jų išlaikymo, turto padalijimo, šeimos būsto naudojimo, sutuoktinių išlaikymo ir vyro pavardės naudojimo klausimus. Šios taisyklės taikomos, jeigu šalys nesudarė vedybų sutarties, kurioje aptariami minėti santykiai santuokos nutraukimo atveju.

Jeigu santuoka nutraukiama pateikiant prašymą, sutuoktiniai gali pranešti, kad jie pasiekė susitarimą, kuriuo įsipareigojo aptarti klausimus, susijusius su tėvų teisių įgyvendinimu, bendravimu su santuokiniais vaikais ir jų išlaikymu, turto padalijimu, šeimos būsto naudojimu, sutuoktinių išlaikymu ir vyro pavardės naudojimu. Teismas priima sprendimą dėl sutuoktinio kaltės tik jeigu to aiškiai prašo bylos šalis arba šalys, tačiau teismas vis tiek turi nustatyti santuokos nutraukimo pagrindus, t. y. kad santuoka iš esmės ir negrįžtamai iširo.

2 Kokie yra santuokos nutraukimo pagrindai?

Santuokos nutraukimas bendru sutikimu.

Santuokos nutraukimo bendru sutikimu pagrindas – sutuoktinių pareiškimas apie jų oficialų ir galutinį bendrą sutikimą nutraukti santuoką. Teismas nenagrinėja sutuoktinių motyvų, dėl kurių jie nutraukia santuoką.

Santuokos nutraukimas pateikiant prašymą.

Santuokos nutraukimo pateikiant prašymą pagrindas – iš esmės ir negrįžtamai iširusi santuoka. Sąvokos „iš esmės ir negrįžtamai iširusi santuoka“ teisinės apibrėžties nėra. Teisės teorijoje ir Aukščiausiojo kasacinio teismo (*Varhoven kasatsionen sad*) aiškinamojoje praktikoje nustatyta, kad sąvoka „iš esmės ir negrįžtamai iširusi santuoka“ taikoma tais atvejais, kai santuokiniai ryšiai oficialiai egzistuoja, tačiau nebeturi jokio moralinio ir įstatyme nustatyto turinio. Iš esmės ir negrįžtamai iširusi santuoka yra objektyvi aplinkybė, kuri turi būti nustatoma kiekvienoje byloje. Priimtinos visos įrodinėjimo priemonės, įskaitant žodinius parodymus. Įstatyme nenustatytos būtinosios išankstinės iš esmės ir negrįžtamai iširusiai santuokai taikomos sąlygos. Teismų praktikoje tokiomis sąlygomis, nors jų sąrašas nėra išsamus, pripažįstama neišitikimybė, ilgai trunkantis *de facto* gyvenimas skyrium, piktnaudžiavimas alkoholiu ir kitomis svaiginamosiomis medžiagomis, fizinis ir psichologinis smurtas ir nuolatinis nesirūpinimas šeima. Naujajame Šeimos kodekse nebereikalaujama, kad teismas savo iniciatyva spręstų su kalte dėl iširusios santuokos susijusius klausimus, išskyrus atvejus, kai bylos šalis arba šalys aiškiai prašė priimti sprendimą šiuo klausimu. Vis dėlto, jeigu nėra susitarimo, kaltės klausimas yra esminis priimant sprendimą dėl klausimų, susijusių su tėvų teisių įgyvendinimu, bendravimu su santuokiniais vaikais ir jų išlaikymu ir šeimos būsto naudojimu.

3 Kokios yra santuokos nutraukimo teisinės pasekmės:

3.1 asmeniniams sutuoktinių santykiams (pvz., teisei rinktis pavardę),

Nutraukus santuoką, teismas gali grąžinti sutuoktiniams jų iki santuokos turėtas pavardes.

3.2 sutuoktinių turto padalijimui,

Naujajame Šeimos kodekse nustatyta keletas galimo sutuoktinių turto teisinio režimo, galiojančio santuokos metu, rūšių: įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas, įstatymų nustatytas asmeninės sutuoktinių nuosavybės teisinis režimas ir sutarčių nustatytas turto teisinis režimas.

1. Sutuoktinių turto teisinis režimas reiškia nedalomą bendrąją jungtinę viso turto, įskaitant grynuosius pinigus sąskaitose, įgyto santuokoje, nuosavybę. Šis turtas bendrai priklauso sutuoktiniams, nepaisant to, kurio sutuoktinio vardu jis buvo įgytas, jeigu jį įsigyjant abu sutuoktiniai įnešė savo indėlį. Bendru sutuoktinių indėliu gali būti investuojamos lėšos arba darbas, vaiko priežiūra ir namų ruošos darbai. Galioja bendro sutuoktinių indėlio prezumpcija, nebent įrodoma priešingai.

Kiekvieno sutuoktinio asmeninę nuosavybę sudaro iki santuokos įgytas turtas, taip pat santuokos metu paveldėtas turtas ir gautos dovanos. Sutuoktinio santuokos metu įgytas kilnojamas turtas, skirtas jo įprastam asmeniniam naudojimui arba profesinei veiklai, yra asmeninė jo nuosavybė.

Nutraukus santuoką sutuoktinių turtui taikomas įprastas turto teisinis režimas.

2. Asmeninės sutuoktinių nuosavybės teisinis režimas.

Kiekvieno sutuoktinio santuokos metu įgytos teisės asmeniškai priklauso tam sutuoktiniui, tačiau jeigu santuoka nutraukiama pateikiant prašymą, kiekvienas sutuoktinis turi teisę gauti dalį kito sutuoktinio santuokos metu įgytos teisės vertės, kurios dydis priklauso nuo tokios dalies reikalaujančio sutuoktinio įdėto darbo, sumokėtų lėšų, vaikų globos, namų ruošos darbų ar kitokio indėlio, susijusio su tokia teise. Su šeimos poreikių patenkinimu susijusias išlaidas apmoka abu sutuoktiniai; sutuoktiniai bendrai atsako už pareigų, kurias prisiėmė tenkindami einamuosius šeimos poreikius, vykdymą.

3. Sutarčių nustatytas turto teisinis režimas.

Pagal naująjį Šeimos kodeksą sutuoktiniai gali sudaryti vedybų sutartį, kuri iki šiol Bulgarijos teisėje nebuvo numatyta. Vedybų sutartį sutuoktiniai gali sudaryti iki santuokos arba jos metu. Vedybų sutartyje galima aptarti sąlygas, susijusias tik su turto padalijimu šalims, pvz.: šalių teisės į santuokos metu įgytą turtą; šalių teisės į turtą, kuris joms priklausė iki santuokos; turto, įskaitant šeimos būstą, valdymo ir disponavimo tvarką; išlaidų ir pareigų paskirstymas tarp šalių; turtinės pasekmės nutraukus santuoką; sutuoktinių išlaikymas santuokos metu ir nutraukus santuoką; santuokinių vaikų išlaikymas. Sąlyga, pagal

kurią bet koks vienos šalies iki santuokos įgytas turtas tampa sutuoktinių bendraja jungtine nuosavybe, nėra leidžiama. Vedybų sutartyje negali būti nuostatų, susijusių su paveldėjimo mirties atveju tvarka, išskyrus atvejus, kai jose aptariamos sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės dalys, kurios jiems pagal susitarimą priklauso pasibaigus santuokai. Visiems vedybų sutartyje neaptartiems turiniams santykiams taikomas įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas.

Nepaisant sutuoktinių pasirinkto turto teisinio režimo, disponavimui šeimos būstu taikomos įprasto režimo taisyklės, t. y. jeigu šeimos būstas yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė, norint jį perleisti, būtina gauti kito sutuoktinio sutikimą, išskyrus atvejus, kai abu sutuoktiniai turi kitą būstą, kuris yra jų bendroji jungtinė nuosavybė arba kurio nors asmeninė nuosavybė. Jeigu kitas sutuoktinis nedavė sutikimo, būstą galima perleisti gavus apylinkės teismo teisėjo leidimą, jeigu nustatoma, kad perleidus būstą nebus pakenkta nepilnamečių vaikų ir šeimos interesams. Jeigu nutraukus santuoką abu sutuoktiniai negali atskirai naudoti šeimos būsto, teismas priteisia jo naudojimą vienam sutuoktiniui, jeigu jis to prašo ir jam būstas yra reikalingas. Jeigu yra nepilnamečių santuokinių vaikų, teismas savo iniciatyva priima sprendimą dėl šeimos būsto naudojimo, be to, teismas gali priteisti naudojimąsi būstu sutuoktiniui, kuriam suteiktos tėvų teisės, tol, kol jis įgyvendina tokias teises.

Nutraukus santuoką, buvę sutuoktiniai netenka teisės paveldėti vienas kito palikimo pagal įstatymą ir praranda visą naudą, kurią jie gautų pagal susitarimą dėl paveldėjimo mirties atveju tvarkos. Nutraukus santuoką, didelės vertės turtinės dovanos, kurias sudarius santuoką arba jos metu vienas sutuoktinis arba jų artimi giminaičiai įteikė kitam sutuoktiniui, gali būti grąžinamos, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja visuomenės dorovei. Prašymas grąžinti dovaną gali būti pateiktas ne vėliau kaip praėjus vieniems metams nuo santuokos nutraukimo.

Įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas taikomas tais atvejais, kai santuoką sudarę asmenys nepasirinko jų turiniams santykiams taikytino teisinio režimo ir jeigu jie yra nepilnamečiai arba jų veiksnumas apribotas. Turto teisinis režimas įregistruojamas sutuoktinių turinių santykių registre. Turto teisinis režimas santuokos metu gali būti keičiamas. Apie pakeitimą pažymima civiliniame santuokų registre ir sutuoktinių turinių santykių registre. Vedybų sutartis ir taikytinas įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas registruojami registro agentūros centriniam elektroniniame registre. Registro įrašai yra vieši. Kai vienas arba abu sutuoktiniai sudaro sandorį su trečiaja šalimi, o registre nėra įrašo apie jų turto teisinį režimą, taikomas įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas.

3.3 sutuoktinių nepilnamečiams vaikams,

Bulgarijos teisės aktais pripažįstama teisinė sąvoka „tėvų teisių įgyvendinimas“.

Reikalaujama, kad teismas, priimdamas sprendimą dėl santuokos pabaigos, išspręstų klausimus, susijusius su tėvų teisių įgyvendinimu, bendravimu su santuokiniiais vaikais ir jų išlaikymu ir šeimos būsto naudojimu. Tai darydamas teismas atsižvelgia į vaikų interesus. Teismas nusprendžia, kuris sutuoktinis turi įgyvendinti tėvų teises, nustato priemones, susijusias su šių teisių įgyvendinimu, tėvų ir vaikų bendravimu ir vaikų išlaikymu. Nustatydamas, kuris iš tėvų įgyvendins tėvų teises, teismas vertina visas aplinkybes, susijusias su vaiko interesais, apklausia tėvus ir vaikus, jeigu jie yra vyresni nei dešimties metų.

3.4 pareigai suteikti išlaikymą kitam sutuoktiniui?

Pagal Šeimos kodekso 83 straipsnį išlaikymas priteisiamas tik tam sutuoktiniui, kuris nėra kaltas dėl santuokos nutraukimo. Išlaikymas mokamas ne ilgiau nei trejus metus nuo santuokos nutraukimo, išskyrus atvejus, kai šalis susitarė dėl ilgesnio išlaikymo termino. Teismas šiuos terminus gali pratęsti, jeigu buvęs išlaikomas sutuoktinis patiria ypač didelį sunkumą, o kitas sutuoktinis gali mokėti išlaikymą nepatirdamas pernelyg didelės naštos. Buvusio sutuoktinio teisė į išlaikymą panaikinama sudarius naują santuoką. Praktikoje buvusiems sutuoktiniams išlaikymas priteisiamas arba nustatomas labai retai.

4 Ką praktikoje reiškia teisės terminas „gyvenimas skyrium (separacija)“?

Galiojančiuose Bulgarijos teisės aktuose sąvoka „separacija“ nevartojama.

Teismų praktikoje *de facto* gyvenimas skyrium paprasčiausiai reiškia, kad sutuoktiniai nebegyvena kartu ir nebetvarko bendro namų ūkio. Tačiau toks gyvenimas skyrium ir separacija nėra tas pats.

5 Kokios yra gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo sąlygos?

Žr. 4 klausimą.

6 Kokios yra gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo teisinės pasekmės?

Žr. 4 klausimą.

7 Ką praktikoje reiškia terminas „santuokos pripažinimas negaliojančia“?

Santuokos pripažinimas negaliojančia yra vienas iš Bulgarijos teisėje nustatytų santuokos nutraukimo būdų. Negaliojančia pripažinta santuoka sukelia tokias pat teises pasekmes, kaip ir galiojanti santuoka, tol, kol ji nutraukiama taikant teisminę procedūrą. Santuoka gali būti pripažinta negaliojančia tik taikant teisminę procedūrą: santuokos negaliojimu negalima remtis, kol teismas nepriėmė sprendimo šiuo klausimu.

8 Kokios yra santuokos pripažinimo negaliojančia sąlygos?

Norint santuoką pripažinti negaliojančia, būtina, kad vienas iš sutuoktinių:

sudarydamas santuoką būtų jaunesnis nei aštuoniolikos metų;

būtų susituokęs su kitu asmeniu;

būtų pripažintas neveiksniu ar sirgų psichikos liga arba turėtų psichinę negalią, dėl kurios ji būtų galima pripažinti neveiksniu;

sirgų liga, dėl kurios kyla didelis pavojus palikuonio arba kito sutuoktinio gyvybei arba sveikatai, išskyrus atvejus, kai dėl ligos pavojus kyla tik kitam sutuoktiniui ir jis apie tai žino;

būtų kito sutuoktinio tiesiosios aukštutinės linijos giminaitis arba tiesiosios žemutinės linijos giminaitis;

būtų kito sutuoktinio brolis, sesuo, sūnėnas, dukterėčia arba kitas šoninės giminytės linijos giminaitis iki ketvirto laipsnio, įskaitant kitą sutuoktinį;

būtų kito sutuoktinio įtėvis (įmotė) arba įvaikis;

būtų priverstas sudaryti santuoką dėl didelio ir neišvengiamo pavojaus savo ar savo šeimos nario gyvybei, sveikatai ar garbei.

9 Kokios yra santuokos pripažinimo negaliojančia teisinės pasekmės?

Atsižvelgiant į santuokos trūkumą, prašymą ją pripažinti negaliojančia gali pateikti sutuoktinis, kuriam dėl trūkumo kilo neigiamų pasekmių; prašymą taip pat gali pateikti prokuroras, pirmosios santuokos sutuoktinis arba prokuroras ir sutuoktinis. Šeimos kodekso 97 straipsnyje pateiktas aiškus ir išsamus asmenų, galinčių pareikšti ieškinį dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, sąrašas ir terminai, per kurį turi būti pareikštas toks ieškinys.

Santuoką pripažinus negaliojančia, sutuoktinių asmeniniams ir turiniams santykiams, taip pat sutuoktinių ir jų vaikų santykiams kyla tokios pat pasekmės, kaip ir nutraukus santuoką. Santuokos pripažinimo negaliojančia atveju nesąžiningumas prilyginamas kaltei dėl santuokos nutraukimo. Negaliojančia pripažintoje santuokoje pradėti ar gimę vaikai laikomi santuokiniiais vaikais ir jiems taikoma tėvystės prezumpcija.

10 Ar yra alternatyvių neteisminių priemonių, kuriomis su santuokos nutraukimu susijusius klausimus būtų galima išspręsti nesikreipiant į teismą?

Santuoka gali būti nutraukiama tik pateikiant teismui prašymą arba pareiškimą.

Šalims nusprendus taikyti tarpininkavimą, byla baigiama.

11 Kur turėčiau pateikti prašymą (skundą) nutraukti santuoką, nustatyti gyvenimą skyrium (separaciją) arba santuoką pripažinti negaliojančia? Kokių formos reikalavimų reikia laikytis ir kokius dokumentus turėčiau pridėti prie prašymo?

Apylinkės teismas (*rayonen sad*), kaip pirmosios instancijos teismas, turi bendrą jurisdikciją nagrinėti prašymus nutraukti santuoką dėl sutuoktinio kaltės ir prašymus pripažinti santuoką negaliojančia. Šie teismai taip pat nagrinėja sutuoktinių prašymus nutraukti santuoką bendru sutikimu. Prašymai turėtų būti

pateikiami atsakovo gyvenamosios vietos teismui. Teismas neturi pareigos savo iniciatyva tikrinti, ar jis turi jurisdikciją, tačiau reikalaujama, kad jis perduotų bylą kompetentingam teismui, jeigu atsakovas per terminą atsiliepimui į prašymą pateikti nesutinka su prašymu.

Santuokos bylose negalima priimti sprendimo už akių.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą proceso išlaidoms padengti?

Bylos šalys gali gauti teisinę pagalbą įprastomis teisinės pagalbos teikimo sąlygomis. Jos nustatytos Teisinės pagalbos įstatyme (*Zakon za pravnatá pomosht*).

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo arba santuokos pripažinimo negaliojančia?

Sprendimo dėl santuokos nutraukimo bendru sutikimu negalima apskųsti.

Šalis per dvejų savaičių terminą, kuris pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo dėl prašymo pripažinti santuoką negaliojančia arba prašymo nutraukti santuoką įteikimo, gali paduoti apeliacinį skundą apygardos teismui. Sprendimas nutraukti santuoką įsiteisėja, net jeigu sprendimo dalis, susijusi su sutuoktinio kalte, buvo apskūsta.

14 Ką turėčiau daryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia būtų pripažintas šioje valstybėje narėje?

Šiuo atveju taikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003, kuris įgyvendintas Civilinio proceso kodekso (*Grazhdanski protsesualen kodeks*) 621 straipsniu. Kompetentingas teismas yra apygardos teismas, turintis jurisdikciją pagal nuolatinį priešingos šalies adresą, o jeigu priešinga šalis neturi nuolatinio adreso Bulgarijos Respublikos teritorijoje, kompetentingas teismas yra teismas, turintis jurisdikciją pagal suinteresuotosios šalies gyvenamąją vietą; jeigu suinteresuotoji šalis neturi gyvenamosios vietos Bulgarijos Respublikos teritorijoje, kompetenciją turi Sofijos miesto teismas (*Sofiyski gradski sad*).

15 Į kurį teismą reikėtų kreiptis, siekiant užginčyti kitos valstybės narės teismo priimtą sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia? Kokia tvarka taikoma šiais atvejais?

Šiuo atveju taikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003, kuris įgyvendintas Civilinio proceso kodekso 622 ir 623 straipsniais.

Sprendimo pripažinimui prieštaraujanti šalis gali apskųsti nutartį dėl pripažinimo arba, kai tinkama, nutartį, kuria leidžiama vykdyti sprendimą. Nutartį apeliacine tvarka gali peržiūrėti Sofijos apeliacinis teismas (*Sofiyski apelativen sad*), kurio sprendimą kasacine tvarka galima apskųsti Aukščiausiam kasaciniam teismui.

16 Kokios valstybės teisė taikoma santuokos nutraukimo bylose kai sutuoktiniai negyvena šioje valstybėje narėje arba jų pilietybės skiriasi?

Santuokos pripažinimui negaliojančia taikoma santuokos sudarymo vietos teisė.

Sutuoktinių asmeniniams santykiams taikoma jų bendra nacionalinė teisė. Jeigu sutuoktiniai turi skirtingas pilietybes, jų santykiams taikoma valstybės, kurioje yra bendra jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu tokios vietos nėra, sutuoktinių santykiams taikoma valstybės, su kuria abu sutuoktinius sieja glaudžiausi ryšiai, teisė.

Sutuoktinių turtiniams santykiams taikoma jų asmeniniams santykiams taikytina teisė.

Tą pačią užsienio pilietybę turinčių sutuoktinių santuoka nutraukiama pagal valstybės, kurios pilietybę jie turi pateikus prašymą nutraukti santuoką, teisę.

Skirtingą užsienio pilietybę turinčių sutuoktinių santuoka nutraukiama pagal valstybės, kurioje yra bendra jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisę. Jeigu sutuoktiniai neturi jokios bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikoma Bulgarijos teisė.

Paskutinis naujūnimas: 24/11/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.